KAZIO JAKUBĖNO EILĖRAŠČIAI, PAIMTI IŠ RINKINIO – ŪŽIA MELSVAS ŠILAS

Kaukia rudeninis rūstus šaltas vėjas,
šviesią savo laimę užkaliau grabe.
Su kitu nuėjo ta, kurią mylėjau,
aš ją palydėjau šypsena skaudžia.
Dar menu aš dainą tą, kurią dainavo,
ir menu tuos žodžius, kur kalbėjo ji.
O dabar šypsosiuos rūsčiai daliai savo,
o dabar man žaizdos kruvinos širdy.
Nes nedingo meilė, kitkart tiek žadėjus,
tik smarkiau liepsnoja, o tavęs nėra.
Žalią klevą drasko rudeninis vėjas,
aukštos eglės verkia širdgėla tikra.

1937 m.

* * *

Neamžinai žaliuoja rožės,
jas lenkia vėtros ir šalna.
Kovoj tegimsta tikras grožis,
kovos didybė amžina.
Šliužai teslankioja prie žemės,
bailiai teužriša akis,
o mes — pavojuos jėgą semiam,
ir mūsų nieks nesulaikys!

1938 m.

* * *

Žvaigždės, žvaigždės, žvaigždės,
mėlynų padangių!
Kam jūs dabar minit
tėviškę man brangią?
Kam jūs dabar sakot,
ką ten ūžia šilas,
kaip ten gailiai verkia
motina pražilus?
Kam jūs dabar minit
tą rytojaus dieną,
kai rasiu sugrįžęs
šaltą kapą vieną?
Ei jūs, žvaigždės, žvaigždės,
aukso šviesą berkit
ir nuo mano veido
ašaras sugerkit!

1939 m.

* * *

Buvau mažytis vaikas,
rinkau neužmirštuoles.
Dabar užmiršiu visą,
kokia dalis išpuolė.
Mylėjau dangų žydrą,
laukus, miškus ir žmones,
tą meilę gabalėliais
sudraskė man miesčionys.
Dienom čia saulė šviečia,
nakčia mėnulis žvilga,
bet man širdy be meilės
taip juoda, tuščia ilgu.
Kur, šviesi laime, dėjai
jaunų dienų svajones,
kada širdy mylėjau
laukus, miškus ir žmones?

1940 m.

* * *

Tai išjojo bernužėlis į giružę žalią.
Tai išjojo dobilėlis ginti vargšų dalį.
Žvengė žirgas juodberėlis, jojo kai pro šilą,
Kur užkliudė akmenėlį, ten ugnelė skilo.
Jau atėjo vasarėlė, raudonuoja vyšnios,
Kur tas mielas bernužėlis, argi nebegrįš jis?
Neša vėjas debesėlius Lietuvos padenge,
Krinta broliai bernužėliai už laivužę brangią.
Ten giružėj gailiai čiulba ant šakos paukštelis,
Ten giružėj guli vienas sužeistas bernelis.
Ir prisimena: daržely lelija žydėjo,
Ir prisimena mergelę, kur karštai mylėjo.
Linksta žalias putinėlis, graudžią giesmę audžia,
Nėr kas mielo bernužėlio akeles užspaudžia.

— — —

Ne vėjelis liepoj rauda, ne pušis vaitoja,
Tai mergelė ašarėlėm veidelius mazgoja.
Laukia mielo bernužėlio, laukia nesulaukia,
Ir gailioji ašarėlė krinta geltonplaukei.

1941 m.

LIETUVOS NEBUVO...

(Atkelta iš 5-to psl.)

pasisėmę lietuviški jaunuoliai, dar neperseniausiai Los Angeles mieste įspėti dėl savo kalbos negerbimo, išrodinėdavo lietuvybės ir apskritai Lietuvos egzistencijos klausimo mizeriškumą:

— Jokios Lietuvos niekada nebuvo. Mano dėdė Vilniuje 1918 metais buvo sukūręs Lietuvą. Dėdė mirė — Lietuvos ir vėl nebėra.

O dabar, atidėję į šalį savo dėdžių, žmonų, vyrų ir mūsų pačių asmeniškus sentimentus 1918-1940 metų laikotarpiui, blaiviai pasvarstykime: Argi iš tikrųjų Lietuva ilgus amžius buvo nelaisvėje?! Argi Ringaudo, Mindaugo, Gedmino, Kęstučio, Algirdo, Vytauto ir net Liublino unijos laikai buvo Lietuvos nelaisvės amžiai?! Tai viena medalio pusė. Antroji yra ta, kad Lietuvos Taryba savo Vasario 16 d. aktu nesukurė jokios naujos valstybės, kaip kad buvo sukurtos Latvija, Ghana, Kongas ir kt. Ji tame akte paskelbė tik atstatanti buvusią nepriklausomą Lietuvą. Taigi, ir Lietuvos valstybės pradžios data turėjo buti nesulyginamai vyresnė, negu 1918 m. Vasario 16-ji.

Neginčytina, kad 1918 metų Vasario 16-ji yra svarbi diena, nes jos pasėkoje buvo sudėta kruvinų aukų ir atsiekta laimėjimų. Tačiau savo didingumu ir savo žygiais naujoji Lietuvos valstybė vargiai gali lygintis su senosios Lietuvos valstybės praeitimi. Senoji Lietuva, pradedant 1228 ir baigiant 1410 metais beveik per du šimtmečius atlaikė nežmoniškus daugelio Vakarų krikščioniškųjų tautų remiamus kryžeivių ordeno puolimus, kol ties Žalgiriu juos visai sutriuškino. Naujajai Lietuvai vos atsikurus, po dvieju metų Lenkija užgrobė trečdalį Lietuvos teritorijos ir sostinę. Ambasadorių Taryba Klaipėdos Kraštą pripažino Lietuvai, bet netrukus tą kraštą užėmė vokiečiai ir nieks jų nesulaikė ir nebandė sulaikyti. Paskui rusai okupavo visą Lietuvą. Sulaikyti rusus taip pat niekas iš musų nebandė.

Kai šiandien kuris nors kita-tautis mus sveikina su musų valstybės 45 metų sukaktim, tai ar tie sveikinimai neskamba mūsų ausyse kaip kokia likimo ironija arba sarkazmas? O juk teisybė yra ta, kad jau tais laikais, kai eilės dabartinių Europos valstybių visai nebuvo, tai Lietuva buvo didelė ir galinga valstybė, su kuria visi kaimynai skaitėsi, o tais laikais, kada ne tik jokių JAV-bių nebuvo, bet kada apie Ameriką pasauly dar niekas nė nesapnavo, tai Lietuvos valstybė kardu daužė Maskvos sienas (ko net Hitleris neįstengė padaryti), o jos žirgai braidžiojo po Juodąją Jurą.

Ar tik ne už lęšių sriubos lėkštę, tarytum, Senojo Istatymo Ezavas, mes busime pardavę savo istorinį vyresniškumą?!

O gal tai kyla iš musų lietuviškojo žmogaus noro gyventi tik esamojo laiko garbe ir matyti viską tik per savo aš? Jau yra vieša paslaptis, kad ne vienas mūsųjų šiandien yra įsikalbėjęs, kad Lietuva — tai aš arba bent — mano dėdė, kad lietuviškas veikimas ir kultūra — tik ten, kur aš veikiu. Bet tai yra juk kopija Liudviko XIV-jo įsikalbėjimo, iš kurio ne vienas dabarties žmonių savo jaunatvėje skaniai pasišaipydavo:

— L'état, c'est moi. Après nous — de deluge..! (Valstybė — tai aš. Po musų — nors ir tvanas).

Atrodo, kad istorija yra blogas mokytojas.

Švedai Vilniuje

Vilnius labai nukentėjo XVIII amž. pradžioje nuo švedų.

Gyventojai priešinosi Karolio XII kariuomenei, bet 1702 m. balandžio 5 d. 20,000 švedų užėmė miestą. Miestas buvo apdėtas kontribucijomis ir apiplėštas. Po kelių savaičių miestiečiai kartu su Lietuvos kariuomenės daliniu sukilo prieš okupantus. Sukilimo metu daug švedų buvo nuginkluota ir nužudyta.

Numalšinę sukilimą, švedai kai kuriuos sukilimo vadus pakorė, kai kuriuos sušaudė, o miesto gyventojus vėl apkrovė naujomis kontribucijomis.

A. Hriškevičius

Žemaitis Aleksandras Hriškevičius 1851 m. lenkiškai išspausdino knygą "Žemaičio garlėkys", kurioje pateikė projektą savo sugalvotosios garu varomos skridimo mašinos. Tokią mašiną jis buvo pasigaminęs ir bandė Kaune prekymečio dieną.

Bet jo mašinos pabaidyti iš prekymečio išbėgiojo suvažiavusiųjų arkliai, pridarydami daug žalos. Kauno gubernatorius liepė Hriškevičių suimti ir ištremti į Sibirą.

Norėdama vyrą išgelbėti nuo Sibiro, žmona tą skraidomąją mašiną sukapojo.

PASIMATYKIT SU STANLEY LITVINU

APIE SAVO NAMO INSULIACIJOS PROBLEMAS

Dabar yra laikas tinkamai įrengti savo namą vasarai ir žiemai.

Mes turime išdirbtą reputaciją pilno pasirinkimo A-1 rūšies stako lentų ir namams medžiagų.

CARR-MOODY LUMBER COMPANY

3039 SO. HALSTED STREET — Tel.: VICTORY 2-1272

STANLEY LITWINAS, Mgr. — LIETUVIAI SALESMONAI

NAUJIENOS — PART 2 — Chicago, Ill. — Šeštadienis, Rugpiūčio-August 17 d., 1963

Naujienų Antroji Dalis

NR. 678 CHICAGOS LIETUVIŲ LITERATŪROS DRAUGIJOS LEIDINYS XIX METAI

POV. DIRKIS

Bibliografas Aleksandras Ružancovas

70 metų amžiaus sukakties proga

Rugpiūčio 12 d. Aleksandrui Ružancovui sukako 70 metų amžiaus. Ta proga aš noriu nušviesti jo asmenybę kaipo stambų eruditą, aukšto lygio tolerantą, didelį humanistą, mielą ir neišdidų demokratą. Noriu aš apie jį pakalbėti kaipo apie vieną iš nedaugelio kultūringų šviesuolių, nuolat ir įtemptai dirbantį itin naudingą lietuvišką darbą ne sau, bet visai lietuvių tautai, nors pats jis yra ne lietuvių kilmės. Tenka taip pat apie jį kalbėti kaipo apie bibliografą, žymų gaisrininkų vadą, karį, istoriką, visuomenininką ir pagaliau gudų tautos stambų kultūrininką ir veikėją.

Septyniasdešimt metų amžiaus proga kaip tik ir tinka iškelti viešumon jubiliato nuopelnus bei juos tinkamai įvertinti.

Aleksandras Ružancovas gimė 1893 m. rugpiūčio 12 d. Viazmoje, rytų Gudijos pakraštyje. Ružancovų giminė yra sena ir Gudijoje jos nariai buvo žinomi kaipo Ružaniecai. Aleksandras mokėsi Viazmos gimnazijoje, Maskvos universitete ir Maskvos karo mokykloje, kurią baigęs 1914 m. buvo paskirtas į Kaporskio pulką ir jame išbuvo vakarų fronte iki 1918 m. pradžios. Pirmajam pasauliniam karui pasibaigus jis buvo mobilizuotas į Raudonąją armiją, iš kurios, progai pasitaikius, paspruko. Mat, buvo pasiųstas su daliniu kariauti prieš Lietuvą. O Ružancovas kaip tik simpatizavo lietuviams, kurie pasiryžo atstatyti nepriklausomą Lietuvą.

Pasišalinęs iš Raudonosios armijos, Ružancovas įsijungė į naujai organizuojamus gudų karo dalinius ir jų sąstate kariavo su rusais-bolševikais bei lenkais Lietuvos nepriklausomybės kovose. Už narsumą jis buvo apdovanotas Vyties kryžium.

Kai kovos pasibaigė ir gudų daliniai buvo išformuoti, Ružancovas perėjo į Lietuvos reguliarinę kariuomenę, kurioje ištarnavo iki bolševikmečio majoro laipsnyje. Per visą tą laiką jis taip pat palaikė ryšius su Gudų Tautinės Respublikos egziline vyriausybe ir bendradarbiavo gudų spaudoje, išmėgindamas joje net savo poetinius sugebėjimus. Pasirašydavo jis Ales Smaleniec slapyvardžiu. Jis taip pat padėjo Kauno Karo Muziejuje įrengti gudų karo dalinių skyrių.

A. Ružancovas, tarnaudamas Lietuvos kariuomenėje ir būdamas jos ugniagesių inspektorium, suorganizavo 32 kariuomenės ugniagesių komandas, kurios savo įgulų ribose talkininkaudavo gaisrų gesinimo darbe. Ugniagesybai jis parašė vadovėlį, aprūpino ją literatūra, pravedė 96 valandų ugniagesybos kursus ir išleido į atsargą per 8,000 gerai paruoštų ugniagesių.

Eidamas centrinės Lietuvos bibliotekos vedėjo pareigas, Ružancovas sutelkė daug bei retų spaudos leidinių ir bibliotekos knygų fondą praturtino iki 40,000 egz. Jo rūpesčiu ir pastangomis buvo suorganizuotos 105 bibliotekos ir joms paruošti apmokyti bibliotekininkai. Jis taip pat buvo įsteigęs Lietuvos bibliotekininkų draugiją.

A. Ružancovas visą laiką bendradarbiavo ir lietuvių periodinėje spaudoje: Karo Archyve, Mūsų Žinyne, Karde, Karyje, Policijoje, Savivaldybėje, Skautų Aide, Trimite, Ugniagesyje, Lietuvoje, Lietuvos Žiniose ir kitur. Būdamas nepaprastai stropus, pareigingas ir darbštus, jis per eilę metų rausėsi Lietuvos archyvuose. Vien tik Kauno miesto savivaldybės archyve jis peržiūrėjo 70,000 bylų, daugiausia iš D.L.K. laikų. Nemažą jų skaičių aprašė. Parašęs jis yra apie 20 vertingų knygų, brošiūrų ir moksliškų studijų.

Tačiau pats didžiausias A. Ružancovo nuopelnas yra bibliografijos mokslo srityje. Tai labai speciali mokslo šaka apie knygas, reikalaujanti nepaprastos kantrybės, kruopštumo, darbštumo ir pasišventimo. Bibliografų trūkumas buvo visą laiką jaučiamas.

A. Ružancovas 1928 m. buvo paskirtas Bibliografijos-instituto reikalų vedėju. Tais pat metais jis įsteigė bibliografijos žurnalą, pavadintą Bibliografios žiniomis. To žurnalo oficialiuoju redaktorium buvo laikomas prof. Vaclovas Biržiška, bet visą medžiagą paruošdavo ir sistematizuodavo A. Ružancovas.

Bendradarbiaudamas periodinėje spaudoje, Ružancovas suteikdavo labai įdomios medžiagos iš senų archyvų. Bibliografijos žiniose nuo 1928 iki 1940 m. buvo aprašytos 13,266 knygos ir brošiūros.

Kai Lietuvą okupavo bolševikai, tai A. Ružancovas atsi-

(Nukelta į 3 psl.)

KUBILAS...

Dienų Skeveldros

1

Kaip sau norite, bet man A. L. Bendruomenės Tarybos posėdžiai, įvykę liepos 6—7 Chicagoje, labai jau patiko ir drįstu teigti, kad išliks... tremties kultūros istorijoje. Ir nebūdami cinikai ar skeptikai, ateities kultūros istorikai stebėsis ir savo išvadomis būsimąsias kartas stebins. Tik įsiskaitykime:

"Taryba nutarė pasveikinti rašytoją Jurgį Gliaudą, kurio "Namai ant smėlio", išversti į anglų kalbą, susilaukė milijoninio tiražo magazino Time pripažinimo bei palankaus įvertinimo ir pateko į Amerikos mokyklų chrestomatiją. Rašytojo Gliaudos laimėjimas yra tautinis mūsų laimėjimas, todėl Bendruomenė juo nuoširdžiai džiaugiasi".

Kartoju: *"tautinis mūsų laimėjimas"*. Nei man aukščiau minimas teisininkas Gliauda dėdė, nei koks priešas, rašau grynai kultūros chronikai. Tenka paklausti A. L. Bendruomenės Tarybą kartu ir kiekvieną jos narį skyrium: — kas (siužetas, peisažas, asmens, intriga ar pn.) lietuviška "Namuos ant smėlio"?

Kas labiau sveria:

— ar "Selected Lithuanian Short Stories" — ar "The Green Oak" (A. Landsbergio ir C. Mills red.) — ar "Lithuanian Folk Tales" (red. St. Zabarsko) — ar pagaliau "Namai ant smėlio"?!

Jei norima, kad būtų *"tautnis laimėjimas"*, tai eikime į angliškąjį skaitytoją su Ramojaus "Lenktynėmis su šėtonu", Al. Barono "Lieptais ir bedugnėmis", Alanto "Tarp dviejų gyvenimų", A. Katiliškio "Išėjusiems negrįžti", St. Ylos "Žmonėmis ir žvėrimis", Šeiniaus "Raudonuoju tvanu", Savickio "Žemė dega" ir t.t. ir t.t. Jau nekalbant apie kitus aspektus, "Namai ant smėlio" vertimas į anglų kalbą yra ...*vokiečių laimėjimas*, — ir, žinoma, autoriaus.

Kaip autorius J. Gliauda yra vertas dėmesio. Kiti perankšti nutuko, sušuto gyvenimo patogumuose ar prastų tų prasčiausia suseno pirma laiko. Gliauda nešasi liter. konkursus ir šiaip literatūros darbus.

2

Vartau *"Lista Katynska"* (sąrašas Katyne nužudytų, Londonas, 1949 m.) ir sustoju ties šiomis pavardėmis. Ar Jums neatrodo, kad tai lietuvių ar lietuvių kilmės būsiančios:

1) Bajarunas Dyonizy Aleks., jaun. leitenantas, gimęs 1908 m.;
2) Brukszlus Kaz., jaun. leit.;
3) Butwillo Witold, kpt.;
4) Dagilis Jan. ats. leit., g. 1908 m.;
5) Dewoino Witold, ats. leit.;
6) Juras St., kpt., g. 1903;
7) Mitkus Witold, kpt., gyd., g. 1899 m.;
8) Nemunis Eug., leit.;
9) Pakulnis Henr., jaun. leit.;
10. Palukaitis Ant., leit.;
11) Rajszys Ryn., g. 1901 m., gydyt.;
12) Reklajtys Wl., g. 1888 m., leit.;
13) Wirszyllo Lud., mjr., med. dr., gimęs 1880 m.;
14) Wirszyllo Tad., ats. ltn.;
15) Žemojtel Leop., jaun. ltn.;

Ir dar:

16). Gabrys Jan Rudolf, papulkininkas;
17) Indrunas Ed., ats kar.;
18) Latwaitys Jozef, kpt.;
19) Wojdyllo, ltn.;

Kas besužinos?!

3

T. Guopis, bevirtydamas "Premijuotąją tremties grožinę literatūrą (1960—1961 m)" (žr. "Varpas" Nr. 5, 1963 m., 251 ir kt. psl.), išryškina me-

(Nukelta į 2 psl.)

DIENŲ SKEVELDROS

(Atkelta iš 1 psl.)

todus, kuriuos naudoja dr. J. Grinius (Išgarsėjęs II Kultūros kongreso prelegentas). Jis, *Jonas* (!) Grinius. "Miglotą rytą" aptardamas, nutaria, kad nevelė "Šalti vandenys" "*gal būt šedevras*". Ir kur tatai paskelbė? Ogi (tikriau tiktų tarti ...: *d-e-j-a*) "Lietuvių Enciklopedijoje".

Pacituokime patį Titą Guopį:

"J. Gr(iniaus) šaltiniai, sužymėti straipsnio gale, yra: J. B. Pr. Naujokaičio, *J. J. Miliušio* (kiek žinau, tai irgi dr. J. Griniaus slapyvardis), A. Maceinos, A. Raginio ir J. Griniaus recenzinio pobūdžio straipsniai liet. laikraščiuose bei žurnaluose".

Aptardamas "Miglotą rytą" tačiau J. Gr. tegalėjo naudotis tik J. Griniaus "V. Ramono Miglotas rytas", Aidai 9, 1961, ką iš straipsnių antraščių ir datų galima aiškiai suvokti. Taigi išeina, kad LE bendradarbis J(onas) Gr(inius), pasiremdamas "Aidų" recenzento J. Griniaus straipsniu, nustatė kad "Šalti vandenys" yra..." ir t.t. Žinodami, kad daugelis nemažiau autoritetingų literatūros žinovų ne visada sutinka su J. Griniaus pažiūromis (pats artimiausias atvejis yra jo "Drauge" atliktas po mirties rašytojo Antano Škėmos nuvertinimas), drįstumėm ir šiuo jo teigimu suabejoti. Šia proga tenorėjau pabrėžti tik faktą, kad LE bendradarbis J. Gr. piktnaudoja savo padėtį, klaidina skaitytoją ir, bent mano akyse, gana neigiamai atestuoja pačią "Lietuvių Enciklopediją". — tęsia savo sąvokojimus T. Guopis.

4

Dar dėl piktnaudojimo. Esu stačiai sužavėtas tokiu LE forume vienas kito "apsismilkymu", k. a. XI t. apie Kėkštą rašo A. Č(ipkus), o XX t. apie A. Čipkų (Nyką—Niliūną) J. Kėkštas). Lenkai biznieriai tartų. "Swoj do swego po swoje" (lietuviškai tiktų: ranka ranką...).

5

O dabar dar valandėlei pas J(oną!) Grinių. Arba — pas Pov. Gaučį, jo bičiulį ir jam literatūros premijos skyrėją — pirmininką. Jis "Draugo" atstovui kalbėjo šitaip:

"Sakysim, pati jury komisija buvo sudaryta pervėlai; dviejų savaičių laikotarpyje reikėjo susipažinti su visų metų knygų derliumi... Antrą didelį sunkumą sudarė tai, kad kai kurių Anglijoj ir Australijoj išėjusių knygų čia Chicagoje nepavyko gauti. Pvz. dėl tos priežasties komisija negalėjo apsvarstyti Nidos išleistų M. Vaitkaus atsiminimų, o V. Šlaito poezijos rinkinį ir V. Janavičiaus "Pakeliui į Atėnus" komisija tegalėjo perskaityti tik B. Brazdžionių ir K. Bradūnui paslaugiai juos paskolinus... pačios "Gulbės Giesmės" nebuvo gauta nė vieno egz." ir... premijavo "Gulbės Giesmę".

6

Dr. J. Grinius visus, kurie kritiškai sutiko jo pakvietimą į II Kultūros Kongresą kaip vyr. paskaitininko, "Europos Lietuvyje" pavadino... "žurnalistais" (kabutėse!!!). Tatai man primena vieną mados namų Londone savininkės Lucy Clayton laišką į "Times":

"Christine Keeler iš modelės profesijos praktikavo tik mažiausia svarbią funkciją — nusivilkinėjimą. Tuo tarpu niekad neatliko pagrindinio modelės darbo: demonstruoti gausiai publikai toaletą. Tačiau viską žinančioji spauda ją tituluoja "žinomąja modele", o panelė Keeler rašo ir publikuoja savo straipsnius toje spaudoje, tai mes, iš profesijos modelės, ją imsime tituluoti šitaip: "panelė Keeler, žinoma žurnalistė".

O gal primena vienos senyvos porelės pasikalbėjimą teatre: *Ji:* "Žiūrėk, tas senis su barzda tikrai tai Bernard Shaw!" *Jis:* "Duok ramybę, jis seniai nebegyvas..." *Ji:* "Sakai, kad nebegyvas, o kodėl juda?!"

J. Cicėnas

ŽVILGSNIS Į LIETUVIŲ LIAUDIES KŪRYBĄ

Norėdami supažindinti "Naujienų" skaitytojus su Pedagoginio Lituanistikos Instituto darbais, čia atspausdiname to Instituto neakivaizdinio, arba korespondencinio, kurso studentų tautosakinius nagrinėjimus. Iš tų nagrinėjimų mes galime susidaryti nors dalinį įspūdį apie lietuvių liaudies charakterio kai kuriuos bruožus, o taip pat ir apie besiruošiančių jaunąją lituanistų kartą. Iš jų tikimasi sulaukti lietuviškosioms mokykloms mokytojų, o laikraščiams — bendradarbių. Literatūrą bei tautosaką šio kurso studentams dėsto Domas Velička. — **Red.**

Laimingo gyvenimo vizija lietuvių liaudies kūryboje

SOFIJA JELIONIENĖ

Lietuvis, visą savo gyvenimą sunkiai dirbdamas, kad išmaitintų save ir savo šeimą, vaizduotėje kūrė paveikslus laimingo, prabangaus, sotaus gyvenimo. Sunkus kasdieninis darbas — kova už rytojaus duonos kąsnį, darbas, kuris nebuvo net apmokamas (baudžiavos metu), lyg sunkūs nevilties lašai krito į jo sielos gelmes ir ten, tartum daugiakampėj prizmėj lūžtančiais spinduliais nušviesdavo puikią, tik sapne ar svajonėse galimą įsivaizduoti viskuo pertekusio gyvenimo viziją. Tokius kontrastingus savo gyvenimo vaizdus mūsų protėviai išreiškė pasakose, sakmėse, t. y. epinėje ir lyrinėje savo kūryboje. Šios turtingo gyvenimo vizijos švietė ir šildė sunkų, vargingo gyvenimo kelią beeinantį, nuolatiniuose sunkiuose darbuose beplušantį lietuvį artoją ar amatininką. Pragiedruliai, kurie perkeldavo mūsų protėvius iš įprastos, vargingos kasdienybės į jų susikurtą, kad ir nerealų, turtais pripildytą pasaulį, buvo vaikams ir artimiesiems sekamos pasakos ir dainuojamos dainos.

Antrasis faktorius, bent laikinai išstumdavęs lietuvio mintis apie kasdieninės duonos kąsnį ir nesibaigiančių darbų grandinę, buvo čia pat esantieji turtuolių ponų dvarai. Juose nieko nestigo. Ten vargšas baudžiauninkas ar laisvas mažažemis ūkininkas matė švytintį auksą, sidabrą, puošnias gyvenamas patalpas, gardžiausiais valgiais nukrautus stalus. Nesunku buvo susikurti tokio laimingo gyvenimo viziją, matant, kad čia pat, šalia, yra žmonių besinaudojančių tomis, atrodo, nepasiekiamomis gėrybėmis kas dieną. Ir, žinoma, dar labiau pagražinus ir visa keleriopai padidinus, buvo kuriamos naujos, vis labiau įspūdingesnės pasakos, kurios ir pasakojančiam, ir besiklausančiam nuskaidrindavo sunkią dabartį.

Trečia — kadangi kasdieninis, be prošvaisčių gyvenimas metų metais tekėjo ta pačia vaga, tokie dideli pasikeitimai, kaip pralobimas, galėjo įvykti tik stebuklo pagalba. Už tai daugelyje dainų ar stebuklinėmis vadinamų pasakų randame, kad tik stebuklas pakeičia esamą žmogaus būklę į visai priešingą — turtingą. Tokiu pavyzdžiu galėtume laikyti liaudies pasaką ape Eglę, žalčių karalienę", kurioje Eglė, gausios neturtingo žvejo šeimos jauniausioji dukra, ištekėjusi už jūros karaliūno — žalčio Žilvino, tampa valdove jūros gelmėse esančios gintaro pilies ir visų joje esančių turtų. Nuo ištekėjimo dienos jos paprasto gyvenimo dalia visai pasikeičia. Tai įvyksta tik stebuklo — staigaus pasikeitimo dėka, kurio metu ir jos vyras žaltys tampa puikiu ir mylimu vyru-karaliūnu. Šitas stebuklinis motyvas, taip greitai perkeliantis klausytoją į vizijų pasaulį, yra ir talentingai sukurto įspūdžio pavyzdys.

Štai neturtingas bernas muzikantas, nepažįstamo žmogaus nuvestas ant kalno kad jam pagriežtų, gauna tiek pinigų, kad ir panešti negali. Ir taip beveik kiekvienoje pasakoje ar sakmėje praturtėjimas įvyksta staiga, ne ilgo darbo ar taupumo dėka, bet susitikus paslaptingą turtuolį ar radus žemėje užkastus lobius. Daug tokių žmonių pasakojimų užtinkame surašytų dr. J. Balio "Istoriniuose padavimuose".

Tačiau staigus pralobimas, t. y. staigus buvusio gyvenimo pasikeitimas mūsų tautosakoje ne visais atvejais yra teigiamai vaizduojamas. Dažniausiai tokie greitai pralobę žmonės dėl kurios nors priežasties tų turtų greitai nebetenka arba, pradėję gyventi naują, turtingą gyvenimą, būna nelaimingi, naramūs. Čia dažniausiai veikia tas motyvas, kad turtai, įgyti nesąžiningu (padedant dirbti nelabajam šventadienį) ar paslaptingu būdu, nesuteikia pilnutinio gyvenimo džiaugsmo ir pasitenkinimo. Tačiau šito nesąžiningumo ar net smurto elemento epinėje mūsų liaudies kūryboje retai teužtinkame.

Prie noro gyventi turtingą, be rūpesčių ir sunkių darbų gyvenimą, galime priskirti ir tą, taip plačiai jaunimo tarpe žinomą paprotį, paparčio žiedo ieškojimą Joninių naktį. Čia raktas į laimingą gyvenimą yra stebuklingasis paparčio žiedas, kuris tačiau taip sunkiai surandamas. Gyvenimo logika — staigus turtų surадimas lygiai taip pat neįmanomas, kaip ir surадimas žiedo, kuriuo papartis niekad nepasipuošia.

Lyrinėje mūsų liaudies kūryboje, t. y. dainose, laimingo gyvenimo vizija daug rečiau terandama, negu epinėje kūryboje. Galima prileisti, kad lietuviui, paprastam, nemokytam žmogui atpasakoti eiliuotine forma parėjimą iš vargingos būklės į turtingą, buvo per sunku.

Lyrinėje kūryboje toji laimingo gyvenimo vizija daugiau siejama su žmogaus dvasiniu pasitenkinimu. Čia geriausiu pavyzdžiu galėtume laikyti dainas, kuriose duktė, išėjusi į marčias pas anytėlę-niūronėlę, su didžia meile prisimena savo tėvo gimtą dvarelį ir motinėlės palepinimą minkštuose pataluose. Čia dvasinė laimė labai glaudžiai siejama su materiališkai geresniu gyvenimu.

SKAITYK PATS IR PARAGINK
KITUS SKAITYTI
NAUJIENAS

Patikslinimas

Prie straipsnio "Senprūsių giminių kovos su Vokiečių Riterių Ordinu".

Naujienos š. m. liepos 13 d. atspausdino mano viršuj minėto veikalo santrauką. Noriu pažymėti, kad straipsnyje yra daug klaidų vietovių, asmenų ir giminių pavadinime, nes man nebuvo atsiųsta korektūra. Norėčiau į tai atkreipti atidaus skaitytojo dėmesį.

Dr. M. Anysas

Tos klaidos, kaip Dr. Anyso išvardintos, yra sekančios:

1) Korektūros klaidos: Brunsbengas — turi būti Brunsbergas; Sittenburgas — turi būti Spittenburgas; Pavindė — turi būti Pavundė; Lebuva — turi būti Lebava; Pamezana, Pagezana turi būti Pomezana, Pogezana; Kymenova — turi būti Kymenava.

2) Darant minėtos knygos turinio santrauką parašyta: vadas Gedūnė, turi būti sambietis Gedunė; riteris Hirtzhalsas, turi būti kryžeivis Hirtzhalsas; Natangija turi būti Natanga; Nadruva turi būti Nadravija; Skalvija turi būti Skalavija; sūduviečiai turi būti sudaviečiai; prūsai turi būti senprūsiai; susivienijimas turi būti susijungimas; sukilę prūsai turi būti sukilusios giminės, ir t.t.

ENANUELIO KANTO..

(Tęsinys iš 6-to pusl.)

formos. 1650 jau rašoma Kandtweynen, Kandt Waynen, o 1785 Kandwoynen. Kantvonų kaimo įsikūrime matome pavyzdį gilios senovės santvarkos, kada į sodybą pirmoje eilėje šurdavosi giminės. Tokių genčių (Sippensiedlung) seniausias — seniūnas — duodavo sodybai vardą, jo pasekėjai likdavo tos bendruomenės vadovaujamoje vietoje.

Remiantis panaudotų dokumentų įrodymais, jau netenka abejoti: didžiojo filosofo ainiai iš tėvo pusės ilgus amžius vadinosi Kantvainiais ir buvo žemdirbiai. Tik prosenelis Richard Kant 17 a. pradžioje išvyko iš tėviškės, kur nors pasimokė amato, gyveno Rusnėje, vėliau Šilutėje. Kai tuomet oficialiai pavardė buvo užrašoma sutrumpinta forma, nors ir nevienodai, tai Rich. K. irgi sutrumpino savo pavardę, o greičiausiai prisiėmė ir kitą vardą, nes Richard tikrai nebuvo įprasta kantviniškių tarpe. Tokie pakeitimai padėjo išlipti iš tų dienų žemdirbių pilkumos ir pasiekti pakilesnį socialinį gyvenimą. Su Rich. K. prasidėjo mišrios vedybos ir šeima pradėjo vokietėti. Ketvirtoje generacijoje jau išaugo Emanuelis Kantas.

Mėginta susekti, kokio kraujo priemaišos veikė patį filosofą. Kantvainių šeima kaime visą laiką, be abejo, liko grynai lietuviško kraujo. Prosenelis Rich. K. vedė vokietę Dorothea Liedert. Tai jų sūnus Ansas (Hans Kant) buvo jau pusiau lietuviškos ir pusiau vokiškos kilmės. Anso žmona Anna, gim. Rensch buvo kuršė. Jų sūnus Georg K. (filosofo tėvas) turėjo aiškią lietuvių-kuršių kraujo persvarą. Vienok jis vedė Anną Reginą Reuter, kuri buvo vokietė, tačiau, atrodo, su lietuviško kraujo priemaiša, nes filosofo prosenelė iš motinos pusės buvo gimusi Milkė. Kai kurie Milkės šeimos nariai pasižymėjo lietuvių rašytojų tarpe. Visų tokių kilmės davinių išvadoje galima spręsti, kad pas filosofą kraujo mišinio santykis buvo pusiau vokiškas, o kita pusė, su maža persvara, lietuviškai-kuršiško kraujo. Žinoma, šis santykio nustatymas gali būti tik apytikris. Pagaliau, tai nėra esminis dalykas. Tokio genijaus išsivystime veikia įvairios aplinkybės: dvasinis iš tėvų paveldėjimas, socialinė padėtis, praktiškos galimybės, o labiausiai — gamtos didžioji dovana — nepaprastas gabumas. Ypatingi sugebėjimai priskaitytini jau proseneliui Rich. K., kuris pirmas pralaužė tų laikų luomų sustingimą, — pakilo į pirklių luomą. Senelis Ansas K. Klaipėdoje irgi pasiekė žymų pakilimą. Apie tėvą Georg K. žinome, kad jis vertėsi balniaus amatu. Kadangi jis Karaliaučiuje įsigijo tą privilegiją, kaip nepilnakraujis vokietis, visgi sugebėjo parodyti atitinkamų gabumų bent savo srityj.

Naujai atidengtoje dokumentų šviesoje dabar jau galima tvirtinti, kad šitas vienas pasaulio didžiausių filosofų, savo pavardės kilmę, savo tėvų bei protėvių gyvenamąja vieta ir tų laikų aplinkybėmis, o ypač savo šiltu prielankumu lietuvių kalbai, priskaitytinas prie Karaliaučiaus universiteto lietuvių kilmės kultūrininkų, kurių veikla prasidėjo Napoliono, Kulviečio laikais, ypatingai pagyvėjo Mažvydo bei jo sekėjų darbais ir tęsėsi per šimtmečius, kol tik egzistavo Albertinos universitetas Karaliaučiuje. Į tą eilę tenka priskaityti ir tokias įžymybes, kaip prof. L. Rėzą, Fr. Kuršaitį, J. Gerulį ir kitus.

E. Kantas, berods, nekėlė savo lietuviškos kilmės tautiniu renesanso prasme, kaip ir kiti to nedarė. Jo lietuviškumas reiškiasi ypatingai jo asmens ypatybių bruožais. Jis buvo šiurkštaus būdo, savyje užsidaręs ir nepaprastai neapkenčė bet kokios tironijos, net mados. Taip iš jo pasamonės reiškiasi protėvių bei jų visuomenės pergyvento vargo atspindžiai. Jo kilmės ir aplinkos gyventojai, pavergti ir kęsdami nuolatinę baudžiavos naštą, neturėdami šviesesnės ateities vilčių, didžiąja dalimi buvo išsugdę tokias būdo ypatybes. Pasidarę apatiški, jie būtų turėję patekti desperacijon, jeigu įgimtas stiprus noras gyventi nebūtų sukėlęs naujo pasiryžimo, iš kurio išaugo stipri jėga ir energija, kuri reiškėsi šiurkštumu ir palinkimu užsidaryti savyje. Visa ta šimtmečių patirtis atsispindėjo lietuvio-prūso charakterio savybėse. Taigi kategoriškasis imperatyvas turėjo savo pagrindus pačiame gyvenime, kada Kantas pradėjo jį vystyti protavimo keliu ir filosofiškai jį sisteminti. Šita jo mokslo išdava yra kilusi iš jo pasamonės; iš protėvių paveldėtas gyveimo patyrimas. Gyvas gilios praeities pasaulio nujautimas reiškiasi ir jo pasisakymu: "Yra du dalykai, kurie sukelia manyje nusistebėjimą ir pagarbą — žvaigždėtas dangus virš manęs ir krūtinės labirintas manyje". Čia jis artimas protėvių priešprikščioniškųjų prūsų-lietuvių laikų tikybiniam pajautimui.

Jo prielankumas lietuviams, kaip matome, rišasi su jo būtybės esme ir buvo giliai pagrįstas. Pastudijuokime tik tą prakalbą, kurią jis parašė G. Mielkės lietuviškai gramatikai ir žodynui. Jau pats faktas, kad jis ją parašė ir jos toks svarbus turinys rodo, kad E. Kantas buvo artimuose santykiuose su tų laikų lietuviškosios literatūros autoriais Maž. Lietuvoje.

Prakalba tiesiog pavadinta: "Vieno bičiulio prierašas". Tame prieraše, tarp kitko, jis rašo: "Lietuvių kalbos grožybės ir jos būdingi savitumai yra pakankama priežastis, dėl kurios ta kalba turėtų būti išlaikoma ir naudojama tiek mokyklose, tiek bažnyčiose. Kalbėdamas apie lietuvių tautą, aš turiu pridėti, kad jie yra labiau persisunkę usmeniniu kilnumu, negu jų artimieji kaimynai. Lietuviai visuomet kalbės su savo vyresniaisiais, kaip su sau lygiais, nuoširdžiai ir paprastai. Jų vyresnieji nedrįsta jų peikti ir mielai jiems paspaudžia ranką, nes lietuviai niekad savo pareigos neapleidžia. Jų elgsena, pilna savigarbos, yra geriausias jų lojalumo laidas ir neturi nieko bendro su kaimynų elgsena, kurie yra išdidūs ir perdėdą. Nors jau ir to užtektų išlaikyti tautą vien dėl tokių gerų jos savybių, reikia dar pastebėti, kad dabar ji suspausta mažame plote, apsupta ir beveik nuo kitų rasių izoliuota. Lietuvių kalbos senumas ir švarumas turi didelės reikšmės lingvistiniams mokslams ir ypač senovės istorijai, norinčiai išaiškinti rasių judėjimą. Tai dar kita priežastis, dėl kurios šita tauta ir jos kalba turi būti išlaikytos".

Čia jis aiškiai pasisako prieš valdžios sferose, o ir pačiame universitete, daromas pastangas būtinai germanizuoti tautines mažumas ordino užkariautame Rytprūsių plote. Emanuelio Kanto dvasinis pajėgumas stovi virš tokių tendencijų, stato gaires žmonijai ir tautų sugyvenimui per šimtmečius.

CHICAGOS ŠVARIAUSIAS IR MODERNIŠKIAUSIAS DARŽAS
BUČO DARŽAS
WILLOW WEST INN
AND PICNIC GROVE
83rd and Willow Springs Road
WILLOW SPRINGS, ILL.

NEMOKĖKITE
PILNOS KAINOS UŽ
PUSĘ DARBO!

ĮSITAISYKITE
Spaičio Storm
Windows,
dengiančius visus rėmus, nuo plytos iki plytos, trijų takų anodizuotus aliuminijaus antruosius langus.
SPAITIS
STORM WINDOWS
3261 SO. HALSTED ST.
Tel. Victory 2-6472

NELAUKITE-
RYTOJ GALI BŪTI PERVĖLU!
Jei norite užsitikrinti nuo ugnies namus, baldus, automobilius, ar šiaip ką apdrausti, reikalaukite agento, arba brokerio, kad jis parūpintų jums polisą per mūsų kompaniją. Nelaimei ištikus, neturėsite jokių nemalonumų.
"Mes esame pirmaklasiai nariai Chicago Board of Underwriters"
O'MALLEY & McKAY, Inc.
222 WEST ADAMS STREET KAMBARYS 1043
Telefonas: CEntral 6-5206
Generaliniai Agentai šių Kompanijų:
COLUMBIA INSURANCE COMPANY
PEARL ASSURANCE COMPANY
LUMBERMEN'S INSURANCE COMPANY
MASSACHUSETTS FIRE & MARINE INSURANCE CO.
MICHIGAN FIRE & MARINE INSURANCE COMPANY
AMERICAN AUTOMOBILE INSURANCE CO.
MASSACHUSETTS BONDING & INSURANCE CO.

DONALD PETKUS ANTHONY PETKUS
A. PETKUS & SŪNUS
NAUJA KOPLYČIA
MARQUETTE FUNERAL HOME
2533 West 71st Street
(Maplewood gatvės kampas)
GRovehill 6-2345 TOwnhall 3-2108
Pilnas laidotuvių aptarnavimas, įskaitant karstą ir pasinaudojimą mūsų graži koplyčiom, yra nuo $375.00; $430.00; $595.00; $650.00; $695.00; $750.00; $875.00; $895.00; $945.00; $975.00; $980.00 ir daugiau. Karstą galima pasirinkti koplyčioje.
GRAŽIOS INDIVIDUALINĖS KOPLYČIOS
MAŠINOMS PASTATYTI AIKŠTĖ
Lietuviams teikiam šios rūšies patarnavimus 30 metų.

M. E. NAUBURAS

Emanuelio Kanto kilmės klausimu

(Paimta iš Lietuvių Evangelikų Reformatų žurnalo "Mūsų Sparnai" 1963 m. Nr. 14)

Mūsų Sparnai — krikščioniškos minties Lietuvių Evangelikų Reformatų žurnalas, įsteigtas 1951 metais, redaguojamas kun. Povilo Dilio, 1942 N. Spaulding Ave., Chicagoje, leidžiamas Lietuvių Evangelikų Reformatų Kolegijos tiražu 2000 egzpl., šį numerį paskyrė specialiai atminimui vieno žymiausių Nepriklausomos Lietuvos evangelikų reformatų veikėjo kun. prof. Dr. Povilo Jakubėno, mirusio prieš 10 metų (1953 m. gegužės 30 d.) Šveicarijoje. Viršelis ir pirmasis teksto puslapis papuošti prof. Jakubėno atvaizdais; tekste dalis iš patiės velionio Povilo Jakubėno atsiminimų (bus daugiau); Motiejaus Tamulėno: Knygnešiai ir kun. P. Jakubėnas; kun. Adolfo Kelerio: Iš studijų laikų; Hypatijos Ičaitės—Petkus: Mokytojas, kunigas ir šeimos draugas Povilas Jakubėnas; prof. Vlado Stankos: Dėl paminklo. Toliau seka: Povilo Jakubėno darbai — bibliografija ir Kun. prof. dr. P. Jakubėną prisiminus.

Likusių straipsnių, klausimų ir atsakymų ir kronikos dalyje yra nepaprastai nuodugniai išstudijuotas ilgas istoriko mokytojo, Chicagoje gyvenančio mažalietuvio Martyno E. Nauburo darbas apie didžiojo 18-jo šimtmečio filosofo Emanuelio Kanto kilmę, išblaškant vokiečių ir kitų mėginimus Kantą pasisavinti ir faktais įrodyti jį buvus tikrą mažalietuvį klaipėdiškį. — Kantvainių vaikaitį.

Norėdami, kad kuo daugiausia lietuvių su istoriko Nauburo studija susipažintų, ją perspausdiname ištisai.

*

Albertinos universiteto didysis filosofas Emanuelis Kantas gimė 1724. IV. 22 Karaliaučiuje. Ten jis augo, studijavo ir profesoriavo — mirė 1804. II. 12 d. Jis, vienas iš pačių didžiausių naujųjų amžių filosofų, per 40 metų mokslinės veiklos sukūrė naujų filosofijos sampratų, kurių įtakoje baigėsi vadinamas šviečiamasis amžius, savąja pažinimo kritika pradėjo naują dvasinę epochą. "Jo poveikiai liko gyvi ir tolimesnėje filosofijos plėtotėje, nes Kanto sistemoje sutelktos įvairios pagrindinės filosofijos tendencijos. Jo sukurtas estetinis formalizmas visiems laikams bus vienu iš estetikos pagrindų" (Dr. Grinius). Kanto filosofija veda prie tikslaus galvojimo, tuo ji paskatino vakarų kultūros greitesnį išsivystymą. Šiandien jo veikalai studijuojami net ir Azijos tautų universitetuose. Pilnai jo reikšmės trumpame straipsnyje neįmanoma duoti.

Jo laikais Karaliaučiuje ir Rytprūsių šiaurėje gyvenojus sudarė vokiečiai ir prūsai-lietuviai. Kokios gi kilmės buvo E. Kantas? Mokslininkai ilgai nagrinėjo šį klausimą. Kadangi pavardė primena kai kurių lietuviškų asmenvardžių sutrumpintų formą, dėmesys atkreiptas ir iš lietuvių pusės. Jau 1915 m. J. Gabrys tuo klausimu pasisakė, kildindamas K. pavardę iš lietuviško "kantrus". (Pro Lituania, Paris, 1915). 1922 Kauno universitetas skelbė net konkursą išaiškinti šio žymaus filosofo kilmę. Šis darbas nedavė norimų vaisių, nes nebuvo gauta pakankamai įrodomosios medžiagos. Todėl ir iki paskutinių laikų liko vyraujanti nuomonė, kad E. Kantas yra kilęs iš škotų.

Turint iš jo tėvų pusės tik labai mažai dokumentų pasiremta vienu, paties filosofo rašytu, laišku Švedijos vyskupui Lindblomui. Ten K. pažymi, kad jo senelis gyvenęs Tilžėje (in der preussisch-lituanischen Stadt Tilsit); buvęs škotų kilmės, kurie tuo laiku dėl jam nežinomų priežasčių būriais emigravę į Švediją bei į Prūsiją, kur jie daugiausia įsikūrę Klaipėdos apylinkėje. Tai įrodo ten užsilikę vardai, k. a. Simpson, Douglas, Hamilton ir daugelis kitų. Toks jo pareiškimas suprantamas, nes Kantų šeimos nariai jau nuo prosenelio laikų turėdavo reikalų su škotų kilmės pirkliais. Buvo net susigiminiavęs su škotais: filosofo du svainiai, du dėdės, krikštatėviai buvo škotai.

Tačiau iš tokio pareiškimo matome, kad jo "kilmės žinojimas buvo tik labai paviršutinis. Jis visiškai nebojo gyvosios šeimos tradicijos, o nurodymas į škotų šeimas yra tų laikų tipiška akademinė kombinacija. Jeigu jis būtų apie savo kilmę gerai žinojęs, nurodymai į škotų vardus nebūtų buvę reikalingi" (Mortensen). Ir tikrai, laiške paminėtiems tvirtinimams niekur nėra dokumentinių įrodymų. Priešingai, archyvinė medžiaga Kanto kilmės klausimu parodo visai ką kitą.

Dabar jau pakankamai paaiškėjo, kad filosofo senelis Ansas (Hans Kant) gyveno Klaipėdoje. Tų laikų Tilžės gyventojų sąrašuose pavardės Kant visiškai nėra, tačiau Klaipėdos 17-ojo šimtm. pabaigos bei 18-ojo šimtm. pradžios sąrašuose jis minimas keletą kartų. Ten dar pažymėta, kad jis buvęs garbingas pilietis, gavęs labiausiai amatininko privilegijas, turėjęs dvejus namus ir kurį laiką dvarelį arti miesto. Taigi, Ansas K., įsigijęs labiausiai amato pažymėjimą kitur, po įvairių kelionių ir darbovietės aplankymo (Gesellenwanderschaft), apie 1675 apsigyveno Klaipėdoje ir ten liko iki jo mirties 1715 m. Klaipėdos liuteronų parapijos knygos rodo, jog Ansas K., jo žmona Anna, gim. Resch, ir vaikai priklauso liuteronų Bažnyčiai. Jau ir toks faktas liudija, kad jis negalėjo būti škotas, nes visi Klaipėdon atvykę škotai be išimties priklausė reformatų Bažnyčiai. Vėliau atrastu jo tėvo turtų pasidalinimo aktu įrodyta, kad jis buvo sūnus aludininko Richard Kant, kuris 17-ojo šimtm. viduryje gyveno Rusnėje, o vėliau Šilutėje.

Šitas Richard Kant, filosofo prosenelis, šeimos kilmės nagrinėjimui ypatingai svarbus. Kadangi jis prekybininkas, buvo manoma, kad jis gali būti škotų kilmės. Tuo metu į Kraštą atvykę škotai daugiausia versdavosi prekyba Prūsuose. Praturtėję jie priklausė gyventojų tarpe pakilesniam luomui. Todėl yra suprantamas kai kurių palinkimas save kildinti iš škotų kilmės. Tuo metu į Kraštą atvykę škotai daugiausia versdavosi prekyba Praturtėję jie priklausė gyventojų tarpe pakilesniam luomui. Todėl yra suprantamas kai kurių palinkimas save kildinti iš škotų kilmės. Pirmiausia prosenelį Richard K. aptinkame Rusnės amatininkų sąrašuose. Matyti, jis vertėsi ne tik balniaus darbu; bet buvo išsinuomavęs ir aludę, nes pagal mokesčių sąrašus nuo 1643—1650 mokėjo mokesčius (nuomą). Kiek vėliau jis vedė turtingą našlę Dorothea Liedert ir paveldėjo iš jos tėvo Šilutės bei Verdainės privilegijuotas aludes-karčiamas. Tais laikais tokiose aludėse buvo pardavinėjami ne tik gėrimai, čia kybos, bei apyvartos vietos, buvo kartu ir subuvimo centrai bei vietos produktų pre-Tuomi Richardas K., lyg ir urmo prekiautojas, buvo pakilęs iš apylinkės neturtingų žmonių masės. Tačiau kai jo žmona 1665 staiga mirė, jis žymią dalį turtų turėjo atiduoti paveldėtojams iš žmonos pusės.

Mums labai svarbus tam tikslui padarytas iš 1665 m. pasidalinimo aktas (Schuld- und Teilungsvertrag). Derybose dalyvavo Viešvilės kunigas Eisenblaetter, kaip žmonos giminių atstovas. Nuostabu, kad darant sutartį, reikėjo kviesti vertėją iš Klaipėdos (Tolken aus Muemmel). Kunigas tikrai mokėjo pakankamai vokiškai bei lietuviškai. Taigi vertėjas galėjo būti reikalingas tik Rich. Kantui. Be abejo, jis kaip aludininkas ir pirklys, mokėjo ir vokiškai, galėjo kasdieniniais reikaltis susikalbėti. Tačiau darant sutartį bei taurtų dalybos dokumentus, kur smulkmeniškai ir tiksliai išdėstyta įvairios prievolės — tai iki pasirašymo bei priesaikos, visgi vertėjas buvo reikalingas. Toks R. Kanto silpnas vokiečių kalbos mokėjimas aiškiai nurodo, kad jo šeimos kilmės tenka ieškoti ne škotų ir ne vokiečių tarpe, o vietinėje lietuvių bei kuršių bendruomenėje: šeimų vietinės kilmės.

Mokslininkų dar ilgą laiką ieškota įrodomų davinių, iš kur Richardas K. atsirado Rusnėje. Kai kurie tyrinėtojai, k. a. Mortensen, E. Grigoleit bandė surasti asmenvardžių su šaknimi "Kant". Ieškojo visame Rytprūsių ir net Latvijos plote. Nors ir buvo aptikta keletas tokių pavardžių, tačiau pasirodė, kad tie žmonės neturėjo jokių ryšių su filosofo Kanto šeima. Mat, čia tyrinėtojų aplenkta proga panagrinėti lietuviškų asmenvardžių bei vietovardžių lobyną. Mums ta pavardė artima. Mes žinome asmenvardžius: Kantrimas, Kantvilas, Gedkantas, Kantvydas, arba vietovardžius — Kantvoniai, Kantnučiai, arba ir senovės kunigaikščius: Kantributus (1219 pasirašė sutartį su Volyniju), Kantigirdas (Jotvingių vadas apie 1285) ir t.t.

Klaipėdos archyve surasta senelio Anso Kanto antrųjų vedybų metrika tyrinėjimui daug padėjo. Išrašyta ji 1698. VIII. 28, kur ir pažymėta "aussm Prekolschen eingewandert". Berods, tai nepasako, iš kur jis atkeliavęs, bet pagal tų laikų išsireiškimo būdą reiškė, iš kur jis yra kilęs. Čia aiškėja, kad jo tėvas Richardas K., prieš išvykdamas į Rusnę, rodos ir prieš persikeliant į Šilutę, gyveno Priekulės parapijoje, kur ir gimė sūnus Ansas. Priekulės parapijos sąrašuose (1713) randame pastabą: "Kantwains ein alter Wirt aus Kantwainen". Tuomi ir visas dėmesys nukreiptas į Kantvonų kaimo praeitį.

Kantvonai, vok. Kantwainen, yra mažas kaimas 5 km į šiaurės rytus nuo Priekulės, Aglonos upelio krante. 1939 tuo buvo 260 gyventojų. Dabartinė vardo lytis Kantvoniai yra atsiradę iš senovės tarmės Kantvana, kuri savo ruožtu išriedėjo iš Kantvainai. (dr. Salys).

Pagal Klaipėdos ordino komtūro gyventojų sąrašus, apie 1515 ten gyveno ūkininkas arba viensėdis Kantwain. Viensėdija tuo metu dar priklausė Aglonės didkaimiui (Grossgemeinde), (Ordino Brief — Archiv, undatierte Stücke Nr. 89). Be abejo, ta registruota viensėdija bus įkurta jau žymiai anksčiau. Kiek vėliau iš tos viensėdijos išaugo atskiras kaimas, kuriam vardą davė Kantvainiai, kurie šimtmečius dar čia gyveno ir kaimo bendruomenėje ėjo įvairias viešas pareigas. Klaipėdos archyve jie minimi tokiais pavadinimais:

1515 Kantwain, 1539—40 Kantwagen, 1551 Kantwaggen, 1590 Kantwagger, 1591 Kandtwagger, 1609 ir 1620 Kant Wagger. Čia matyti: pavardės antroji dalis paversta į waggen, wagen, wagger ir pan. Atrodo, tuo norėta nurodyti titulą arba užimamą vietą viešumoje, nes jų eita seniūnų, vertėjų bei miškų prižiūrėtojų pareigos. Vėliau, kai jau įsigalėjo parcigūnų užvardijimai vok. kalba, grįžta prie originaliosios pavardės

(Tęsinys 7-tam psl.)

J. KAIRYS

Lietuvos teisės kodifikacija 16 amžiuje

(Santrauka Zanavykų Klube, Miunchene, Vokietijoje, skaitytos paskaitos

Babilonijos karalius Hamurabis ir senovės Romos kaizeris Justinianus buvo pirmieji, kurie surinko savo valstybėse veikusią teisę į atatinkamus rinkinius ir suteikė jiems įstatymo galią. Bet tai dar nėra teisės kodifikacija tikra žodžio prasme, o jos rinkiniai. Pirmoji valstybė, kuri kodifikavo savo teisę, yra Lietuva. Tai padarė ji 16 amžiuje. Iki šio meto, ir kai kur dar daug vėliau dažniausiai tenkintasi platesniais ar siauresniais privačių asmenų teisės rinkiniais bei darbais.

Lietuvos kodifikuotai teisei 16 amžiuje duotas vardas "Lietuvos Statutas". Jo buvo trys redakcijos: Pirmoji 1529 m., antroji — 1566 m. ir trečioji — 1588 m.

Kad ir labai trumpai, bet tebūnie leista mums čionai prisiminti apie kodifikaciją iššaukusias priežastis, apie jos eigą, apie teisės šaltinius, panaudotus kodifikacijai, ir apie Lietuvos kodifikuotos teisės likimą.

Priežasčių, iššaukusių kodifikuotį teisę Lietuvoje, buvo daug. Svarbiausia iš jų bene bus buvęs lietuvių noras turėti vienalytę, į vieną rinkinį sistemingai sutrauktą ir visoje valstybėje veikiančią teisę. Mat, 16 amžiuje Lietuvai priklausė daugybė svetimų sričių, kurios dažniausiai tvarkėsi pagal savo papročius ir rašytą teisę.

Laikui bėgant ir pačioje Lietuvoje keitėsi vidaus gyvenimas, — jis įvairėjo ir plėtėsi. Kartu su tuo keitėsi ir Lietuvos papročių teisė, — prisirinko daugybė įvairių teisės nuostatų, parėdymų, privilegijų, kartais daug kuo vieni nuo kitų besiskiriančių. Šitokia padėtis sunkino teismų ir administracijos darbą.

Bet didžiausia priežastimi ir spiritus movens kodifikuotį teisę Lietuvoje buvo Lietuvos bajorija, kuri jau ir pati nesusigaudydavo savo nuo seno vis daugėjančiose privilegijose. Todėl ji ir reikalavo Lietuvos Didįjį Kunigaikštį, kad parėdytų sukodifikuotį Lietuvos teisę. Toks reikalavimas buvo patenkintas 1522 m. Kodifikavimui teisės buvo sudaryta atatinkama komisija, kuri 1529 m. pateikė jau suvedžiotą statutą. Bet bajorija nebuvo patenkinta šia redakcija. Ji rado, kad jį nebuvo pilna, o ypač kas liečia jos teises ir privilegijas. Todėl vėliau pareikalauta, kad 1529 m. redakcija būtų pataisyta, kad būtų papildyti jame esantieji trūkumai. Šis reikalavimas buvo irgi patenkintas ir 1551 m. buvo sudaryta vėl komisija naujai redakcijai atlikti. Po dešimties darbo metų 1561 m. seimas buvo supažindintas jau su nauja redakcija. Bet ji seimo nebuvo priimta, nes į statutą nebuvo įtrauktas nuostatas, apie krikščionių bajorų teisių sulyginimą, reformuoti teismai ir kt. Todėl Statuto priėmimas užsitęsė iki 1565-66 metų. Bet šituo Statutu bajorija nebuvo patenkinta ir kėlė reikalą taisyti ir papildyti jį. Be to, ir Lietuvos politinė padėtis keitėsi — stovėta prieš uniją su Lenkija. Ji sudarius ją, be bajorijos iš anksčiau keltų dalykų, kurie turėjo būti įtraukti į Statutą, komisijai pastatytas uždavinys Lietuvos teisę suderinti ir su veikiančia Lenkijos teise.

Nepaisant sunkaus darbo, Statuto trečioji redakcija buvo baigta 1588 m. ir atiduota spausdinti. Nuo 1589 m. sausio 6 d. šio Statuto redakcija įsigaliojo visoje Lietuvoje.

Kadangi, pagal patirtį, ir ši redakcija negalėjo apsieiti be trūkumų, tai į Statutą buvo įrašytas dėsnis, kad vykdant jį gyvenime būtų remtasi sąžine, teisingumu ir krikščioniška teise, t. y. romėnų.

Medžiaga Statutui panaudota Lietuvos Didžioje Kunigaikštijoje veikusi teisė — rašytoji ir nerašytoji, savoji, t. y. Lietuvos, ir svetimoji, o ypač veikusi Lietuvai priklausiusiose srityse.

Kodifikuodamos teisę komisijos pagrindu laikė Lietuvos teisę, kuri tada susidėjo iš skaitlingų papročių, teismų sprendimų, seimų nutarimų, Lietuvos Didžiojo Kunigaikščio parėdymų, privilegijų ir kt.. Bet daug panaudota ir svetimosios teisės. Iš tokios pamėnėtina Magdeburgo teisė, Lenkijos, Bizantijos, rytų ir vakarų kanoninė teisė, romėnų ir kt..

Lenkijos teise kiek daugiau pasinaudota Statuto pirmom dviem redakcijom. Paskutinei redakcijai dėl išbujojusios lietuvių opozicijos lenkams, siekusiems vis daugiau primesti Lietuvai savo įtaką, šios teisės pateko mažiau. Be to, reikia dar pasakyti, kad Lietuvos teisės kodifikacijos metu visi didesnieji miestai Lenkijoje tvarkėsi vien Magdeburgo teise. Todėl į Statutą patekusioji Lenkijos teisė nėra jos savita teisė. Lenkija tedavė medžiagos Lietuvos Statutui daugiausia bajorų privilegijų pavidale, nes lietuvos bajorai jau Jogailos laikais pamėgdžiojo Lenkijos bajorus savo teisėse ir privilegijose.

Šiaip iš svetimos teisės medžiaga Statutui daugiausia patarnavo romėnų teisė ir ne vie normuojant kai kuriuos privačius dalykus, bet ir valstybės viešą gyvenimą.

Kas liečia Lietuvos Statuto likimą, tai pasakytina, kad šiandien jo pirmosios redakcijos yra užsilikę keli egzemplioriai rankraščiuose. Yra ir vertimas į lotynų kalbą. Sovietų Sąjunga 1960 m. išleido tekstą su vertimu į rusų kalbą.

Yra užsilikusių egzempliorių ir Statuto antros redakcijos. Bet oficialiai tebuvo atspausdinta tik Statuto trečioji redakcija, kuri, kaip jau minėta, buvo paskelbta Lietuvos privalomu įstatatymu. Jis veikė iki 1840 m. Todėl laikui bėgant šito Statuto buvo darytos naujos laidos, būtent: 1614 m., 1619, 1648 m., 1693 m., 1744 m., 1786 m., 1811 ir 1819. Kadangi paskutinių trijų laidų metu Lietuva buvo jau okupuota caristinės Russijos, tai 1786 m. laida atskaudinta ir rusų kalba. 1822 m. Rusijos valdžia buvo besirengusi naujai Statuto laidai, bet nepadarė.

Vėlesni Statuto perspaudinimai daryti vien mokslo reikalams.

Redaguojant paskutinius civilinius įstatymus caristinėje Rusijoje buvo labai daug pasinaudota ir Lietuvos Statutu.

Baigiant pasakytina, kad Lietuvos Statutas yra gerai apgalvota, vieninga ir sisteminga kodifikacija turtingos bei įvairios teisinės medžiagos, apimančios ano meto Lietuvos privatų ir viešą gyvenimą, ir pasisavintos iš kitur.

Jis yra rodyklė, kad lietuvių tauta 16 šimtmety turėjo aukšta teisinį supratimą bei nuovoką ir sugebėjo gyventi ne vien tautiniai ir valstybiniai (pvz., nepaisant net unijos su Lenkija, lenkai ir toliau traktuojami kaip svetimšaliai. Pagal Statutą, ir jie negalėjo įsigyti žemės bei dvarus Lietuvoje), bet ir teisiniai ir kūrybingai. Tik gaila, kad Statute pirmoje eilėje paisomi bajorijos reikalai bei jos interesai. Lietuvos bei lietuvių tautos kamienas, valstiečiai, palikti bajorijos dispozicijai, praktikoje besireiškusi jų. — valstiečių, išnaudojimu ir kitokia sauvale.

Siamo jaučiai

Siame, pietrytinėje Azijoje, jau pustrečio tūkstančio metų yra žinomas ir praktikuojamas baltų "šventųjų bulių" (jaučių) kultas. Jie atspėja, ar bent privalo atspėti, kokie bus metai, kokie bus derliai ir kitoki svarbūs įvykiai, ir jiems tiki ne tik artojai ir nemokyti žmonės, bet ir Siamo valdžios viršūnės ir "mokslininkai".

Kas pavasarį įvyksta didelės iškilmės, kurių metu šventieji balti jaučiai yra pakinkomi į raudonus aukso plūgus; tiems jaučiams auksiniu plūgu arianti dirvą, keturios vaidilutės, vadinamos "dangiškomis mergelėmis" į dirvą sėja sėklą. Tą darbą atlikus, jaučiams yra padedami visi sėjamieji ir sodinamieji produktai: ryžiai, vaisiai, kukurūza, žolė, ryžių vynas ir vanduo.

Jaučiams užkandžiaujant ir girkšnojant, dvasininkai budištų kunigai, specialistai aiškintojai, akylai stebėdami, kaip ir ką jaučiai geria ir ėda, kokį ėdalą ragauja pirmiausiai ir tt., iš to daro spėjimus ir pranašavimus tų metų ateičiai.

Pernai pavasarį atsitiko toks kurjozas: šventieji jaučiai pasigerė ryžių vyno. Aiškintojai išaiškino, kad tatai reiškia, jog tais metais labai daug bus turistų, ir tikrai taip buvo! 1962 metai Siamui buvo turtingiausi turistais, atnešė apsčiai dolerių, ir gerbūvį.

Bibliografas

(Tąsa iš pirmo pusl.)

dūrė Vakarų Vokietijoje ir apsistojo Memingeno stovykloje. 1945 m. jis ten suorganizavo Bibliografinę tarnybą ir pradėjo leisti Knygų lentyną, kuri ir šiandien tebėra leidžiama Amerikoje, kur persikėlė gyventi Ružancovas. Nuo 1945 iki 1949 m. jis surinko 619 lietuviškų knygų bei brošiūrų ir 5,091 periodinį leidinį, ir visą tą medžiagą perdavė Berno (Šveicarijoje) bibliografijos archyvui saugoti. O nuo 1949 iki šio laiko jis surinko 2,348 knygas ir 25,787 numerius periodikos. Tą medžiagą jis perdavė Pasaulio Lietuvių Archyvui Chicagoje. Iš viso jis yra aprašęs per 16,000 lietuviškų leidinių, kurie, jei būtų sustatyti vienas prie kito, tai sudarytų beveik pusės kilometro leityną.

Atvykęs 1949 m. į Ameriką, Ružancovas apsigyveno Danville (Ill.) mieste, kur nuo pat pirmų įsikūrimo dienų vėl įsitraukė į jo taip labai pamėgtą bibliografijos darbą. Ir dirba jis nepaisydamas jokio atlyginimo. Bibliografijos srityje ir Amerikoje jis jau yra išvaręs plačią ir gilią vagą, nežiūrint to, kad sąlygos tokiam darbui buvo labai sunkios. Jo darbas yra labai reikšmingas tuo, kad visi Vakarų pasaulyje išeiną lietuviški leidiniai yra laiku bibliografiškai sutvarkomi, o tos sutvarkytos žinios yra prieinamos visiems, net svetimtaučiams.

Nors A. Ružancovas susilaukė 70 metų amžiaus, tačiau jis vis dar nepailsta, tebėra energingas ir nepasiduoda senatvei. Jis tebepelno savo darbu duoną sau ir savo šeimai, o po darbo valandų suranda laiko dirbti ir pamiltą bibliografijos darbą. Ir tą darbą tremtyje, o dabar išeivijoje jis dirba jau 18 metų!

Minėdami A. Ružancovo 70 metų amžiaus sukaktį, turime pabrėžti, kad jis savo sugebėjimais ir nepaprastu darbštumu labai daug nusipelnė Lietuvai ir lietuvių tautai. Jo nuopelnai Lietuvai yra labai reikšmingi dar ir dėl to, kad jis jai, savo antrai tėvynei, dirbo su didžiausiu pasišventimu ir atsidavimu.

Baigdamas norėtų palinkėti mielam Ružancovui sulaukti tų dienų, kada laisvos Gudijos ir laisvos Lietuvos žmonės galės paduoti vieni antriems rankas ir broliškai pasisveikinti kaip geri kaimynai.

MŪSŲ ŽINGSNIAI

Leidžia Santara ir Samb! Šviesa Chicagoje.
Redaguoja Rita Kavolienė
Medžiagą siųsti: 622 Nicholas St., Defiance, Ohio

6 METAI NR. 8 (188)

VYTAUTAS KAVOLIS

Žmogiškoji dinamika pirmojoje Algimanto Mackaus poezijos knygoje

Kaip gamta apskritai yra Algimantui Mackui svetima, taip ir fizinė brolystė nėra jam duota*). Tačiau "brolio" simbolis žmogiškajame pergyvenime dalyvauja. Kai "aš" *vaikiškomis lūpomis* atgailauja už nuodėmes,

> ...vieną naktį pas mane sugrįžo
> mano miręs brolis.
> . . . .
> Aš pažvelgiau į savo brolio nuogą, raumeningą kūną,
> . . . .
> ir į rankas, kurios galėtų glamonėti
> kiekvieną mūsų žemės moterį...
> (*Jo yra žemė*, psl. 78, 79).

Brolis šiuo atveju nėra fizinis brolis: jis yra "aš" *nuogais, raumeningais pečiais* — antrasis "aš", partneris to, kuris vaikiškomis lūpomis atgailauja. Šį dviejų brolių — dviejų psichologinės struktūros elementų — koegzistavimą vienoje asmenybėje aiškiai pajunta ir išpažinties klausęs kunigas:

> many jis matė nuogą, raumeningą mano brolį...
> (psl. 79).

Brolystė Mackui nėra socialinis ryšys tarp fiziškai atskirtų individų, kuriuos prigimtinė (Mackui neegzistuojanti) jų giminystė surišo. Ji yra dialektinis santykis tarp jo paties asmenybės elementų, irgi surištų gamtos — jo organizmo vientisumo. Miręs brolis čia yra aistringasis Id, kuris buvo pasitraukęs iš sąmoningojo gyvenimo, ir kuris dabar, jaunystės kryzėje, sugrįžta tam, kad vaikiškai moralistinį Superego pažadintų iš jo konvencionalaus sustingimo pozos. Ir sintezė — tarp atgimstančiojo ir gyvybę užšaldyti jau nebepajėgiančiojo asmenybės pradų, tarp Id ir Superego — pagaliau pasiekiama:

> Už lango dar kažkas kalbėjo apie mirtį,
> kažkas dainavo linksmą dainą apie moterį,
> kuri daugiau nebuvo nuodėmė...
> ji tapo amžiai ir palaiminimas...
> Dievas ir žmogus,
> ji tapo pats gyvenimas...
> (psl. 80).

Ši sintezė nėra lengvai susentimentalinta: ji organiškai išplaukia iš ankstyvesniojo skausmingo gyvenimo pajutimo, ji yra sunki, kaip šis susitikimas su moterimi:

> ji tapo pats gyvenimas, kuriuo mes esam nubausti
> ir pažadėta žemė tiems, kurie yra bedžiaugsmiai.

Bet ši daina apie moterį vis dėlto yra sintezė, ir vidinių brolių dialektinis konfliktas išsisprendžia Dievo dovanos ir Dievo bausmės identiškumo pajutime. (Algimantas Mackus yra pirmasis potencialus pokarinės išeivijos heretikas).

◆

Kitame eilėrašty, kuriame pasirodo brolis, jis irgi yra miręs. Tačiau šis brolis nebėra galingasis Id, kuris

> ...kiekvienai pražilusiai vienuolei primintų, kad po jos šiurkščiu rūbu
> nuvyto jaunas ir taip pat aistringas kūnas.
> (psl. 79).

Trečias brolis yra prarastosios, prisiminimuose peteliškiškai trapios kūdikystės simbolis:

> dar ir dabar matau
> jo ploną kūdikišką ranką
> ramiai mojuojančią paliekantiems
> (psl. 81).

Tai dar vienas — nei moralusis, nei aistringasis, bet *trapusis*, specialiai poetiškas — poeto asmenybės elementas. Ir su šiuo elementu poetas identifikuojasi, kreipdamasis į mirtį, kaip į bendrąjį abiejų brolių tėvą:

> Mylėk mane, evangeliste senas,
> kaip mano kūdikišką brolį
> mokėjai tėviškai pamilti.
> (psl. 82).

Priešingai lietuvių tautosakai, kurioje mirtis ateina moterišku giltinės pavidalu, Algimantui Mackui mirtį neša vyriškasis elementas. Tėvas — mirties evangelistas — yra nužudęs aną ploną kūdikiškos rankos "aš", vaikiškąjį "aš", — ir poeto santykyje su savo kūryba pasilieka ši meilės, sumaišytos su mirtį nešančiu impulsu, dviprasmybė: kūryba yra jo vaikas, bet tėviška meilė yra ir mirties nešėjas. Gal dėl to sūnus turi būti "luošas neužauga", gal dėl to dedikuotųjų draugystė išsenka, kad vyriškasis elementas ne tik kuria, bet ir bekurdamas naikina.

Kitoks yra moteriškojo prado santykis su kūrybiniu vaisium:

> kiekvienas esam savo Dievo motina
> (psl. 61)

Tėvas pagimdo "luošą neužaugą", bet motina — Dievą. Iš čia lyg išplaukia, kad Algimantui Mackui, kaip ir Vincui Kudirkai, motina yra kūrybos šaltinis, o tėvas — greičiau dalykų privalomumo, realybės principo simbolis. Todėl tėvas ir atstovauja mirtį, nes mirtis yra galutinė privalomybė. Tėvas čia yra žemiškasis Dievo, žmogų mirčiai atidavusio, atstovas. Jo poetinė funkcija yra simbolizuoti omnipotencijos impotenciją. (Ir kadangi kiekvienas yra *šitokio* Dievo motina, — mes turime būti labai kalti, kad Jis yra).

◆

Kaip eilėraštis, kuriame susitiko aistringasis ir moralusis broliai, pasibaigė "linksma daina apie moterį", taip ir šiandieninio su kūdikiškuoju broliu susitikimas atveda, eilėraščio gale, moters meilėn:

> Tegul tą naktį moterys
> sulaukia savo vyrų...
> Jų meilė turi degti kaip laužas...
> (psl. 84, 85).

Moters meilės simbolin čia suplaukia ir jame išsisprendžia abu vidiniai asmenybės konfliktai: moralistinio ir aistringojo "aš", ir realistinio ir trapiojo "aš".

Bet dar daugiau: šis eilėraštis yra kartu ir ankstyvesniajame straipsny aptartos "dedikutųjų draugystės" temos finalas. Šiame eilėrašty, pagaliau suvienijus visus "aš" komponentus, įvyksta *galutinis grįžimas* saugion sausumon:

> Tegul ta naktį tuščios grįžta valtys,
> tegul žvejai tą naktį,
> tinklus ištiesę tarp grubių kamienų,
> atsimena tik saldų kūnų alkį.
> Tegul tą naktį moterys
> sulaukia savo vyrų,
> tegul tą naktį jų namus pripildo
> žuvies ir druskos kvapas.
> (psl. 84).

Kai, ankstyvesniame eilėrašty, vyrai, atnešę jų pagautas žuvis, grįžta atgal jūron, krante tepasilieka "kriauklėmis žaidžią vaikai" (psl. 46). Kriauklės čia, gal būt, suvoktinos kaip kiekvienos dovanos — o gal apskritai gyvenimo, kuris juk irgi yra dovana tiems, su kuriais drauge gyvenama — trapumo simbolis.

Bet šiame eilėrašty, kai vyrai sugrįžta *su tuščiomis valtimis*, namus pirpildo "žuvies ir druskos kvapas". Tai socialinės aplinkos pripildymo savimi, savęs joje pririšimo simbolika. Šis pasiekimas tegalimas tada, kai žmogus suvienija savyje visus savo prieštaraujančius "brolius" ir Rai įtiki, tame pačiame eilėrašty:

> į mirties didybę,
> į mirties šventumą,
> į mirties palaiminimą.
> (psl. 82).

Žmogus tampa pajėgus priklausyti savo namams ir juos savimi pripildyti, jis tampa pajėgus *laimei* tiktai tada, kai jame išblėsta didžioji jo vidinių konfliktų įtampa. Bet šią dvasios ramybę teatneša pasidavimas kasdieninės mirties viliojimui. Kol, Liūnės Sutemos žodžiais, "mirties neprijaukintas" žmogus kovoja, savyje ir su likimu, kol jis nardo pavojinguose vandenyse, rizikuodamas sudužti, kol jis sausumon ateina tiktai tam, kad, savo įnašą padovanos, vėl išeitų, nepalikdamas savęs "ant kranto", — tol jis gyvas. Tai yra: jis gali kurti. Bet jis negali duoti laimės. Žemiškąją laimę tegali duoti susitikimas su mirtimi — realybės principu. Bet toks susitaikymas nužudo kūrybą, nes kūryba plaukia iš protesto prieš mirtį ir iš kovos su likimu; kūryba yra šis protestas.

Laimė čia galų gale pasirodo kaip kylanti iš žmogaus rezignuojančio susitaikymo su mirtimi.

> Prieš didžiąją kelionę
> leiski jiems tylėti.
> (psl. 85).

Jie, žmonės, turi nustoti protestavę prieš mirties prievartą, nes:

> Jų meilė turi degti kaip laužas...
> kad susideginimas
> jiems nebūtų per skausmingas.

Mirtis yra "susideginimas" — savo žmogiškumo sunaikinimas savomis rankomis — tada, kai žmogus atsisako prieš ją protestuoti: kai jis jos akivaizdoje nutyla todėl, kad "meilė galėtų degti kaip laužas". Laimė galima tik protesto prieš mirtį — t.y. kūrybinio neramumo — atsakymo kaina. Ir kūryba daro laimę negalima, nes kūryba "per skausminga". Tai ir skiria meilę nuo laimės: meilė kūrėjui-žmogui palieka, tačiau jis jai negali "pasilikti nuogas" — t.y. spontaniškas ir nekaltas kaip gamta. Algimantui Mackui, kaip ir Antanui Škėmai, meilės realybė yra subordinuota didesniajai mirties tikrovei. O už mirtį didesnis, šiurpulingais tikėjimo ir ekstazės momentais, tėra kūrybinio protesto suliepsnojimas.

*) Ištrauka iš paskaitos, kurios pirmoji dalis buvo išspausdinta "Mūsų Žingsnių" 1961 m. birželio 10 d. Nr.

◆

DARBAI IR ŽYGIAI

Dr. Marija Gimbutienė Santaros-Šviesos suvažiavime skaitys naujausių tyrinėjimų duomenis sintetizuojančią akademinę paskaitą "Nuo indoeuropiečių iki lietuvių (mūsų protėvių kultūros apžvalga 3,000 m. bėgyje)." — Kadangi dr. Gimbutienė turi anksti iš suvažiavimo išvažiuoti į University of California, kur ji šiais metais pakviesta dėstyti, atrodo, kad jos paskaita suvažiavimas rugsėjo 3 d. ir bus pradėtas.

Vincas Trumpa suvažiavime skaitys paskaitą apie elitų sąvoką, bandydamas kritiškai išaiškinti, ar visuomeniškai ir kultūriškai aktyvieji išeivijos lietuviai įtelpa šios sąvokos apimtin.

Vytautas Kavolis skaitys paskaitą apie "šiandieninę pažangumo reikšmę."

Donatas Šatas nagrinės jaunųjų intelektualų vaidmenį lietuviškojoje veikloje: koks jis yra ir koks galėtų būti.

Jurgis Blekaitis suvažiavime skaitys teatrinę, o *Henrikas Nagys* literatūrinę paskaitą.

Antanas Gustaitis, Marius Katiliškis ir Henrikas Nagys jau yra sutikę dalyvauti su-

(Nukelta į 5 psl.)

Mūsų Žingsniai

(Atkelta iš 4 psl.)

važiavimo literatūrinėje programoje.

Santaros-Šviesos suvažiavimas įvyksta nuo rugsėjo 3 iki 8 d. Tabor Farmoje, Sodus, Much. Federacijos nariai kviečiami jame visą savaitę dalyvauti, nes suvažiavimo programa šiais metais nebus koncentruojama į savaitgalį.

Norintieji suvažiavime dalyvauti Federacijos nariai prašomi nedelsiant pranešti, nurodant atvykimo datą, V. Adamkavičiui, Tabor Farm, Sodus, Mich. Nenariai, norintieji suvažiaviman atsilankyti, prašomi kreiptis tuo pačiu adresu ir gauti asmeninius kvietimus.

RIVIERA PIZZA & RESTAURANT
For best Pizza italian style —
Cheese — mushrooms — anchovy etc.
Sausage & beef sandviches.
Party orders filled.
We deliver til midnight.
323 No. LARAMIE
Call 378-9799

Earn More
MONEY ON YOUR
$ $ SAVINGS $ $
It Grows Faster
5% INTEREST PAID ON 12 MONTH
TIME DEPOSITS
For complete information write to:
HOME
INDUSTRIAL BANK
9975 EAST COLFAX
DENVER 8, COLORADO

Please send me detailed information about 5% interest on Time Deposits.
Name ....
Address ....
City ....
State ....

KELIAUK PER
COSMOS
Labiausiai patyrusį organizuoti pavienėm ir grupinėm kelionėm
Į LIETUVĄ, SOVIETŲ SĄJUNGĄ IR RYTŲ EUROPĄ.
PER COSMOS
aplankykite gimines visose Sovietų Sąjungos dalyse.
Dėl platesnių informacijų rašykite arba skambinkite
COSMOS TRAVEL BUREAU
45 W. 45 St., New York 36, N. Y.
Tel. CI 5-7711

JUOZAS STROLIA

LIETUVOS NEBUVO - LIETUVA BUVO SUKURĘS MANO DĖDĖ...

Lietuvis, savo tėvynėje imperialistinės Rusijos pavergtas, 120 metų vis svajojo apie laisvę. Ne tik svajojo, bet, nebepakeldamas jam užkrauto priespaudos jungo, bandė išsilaisvinti net sukildamas. Gal todėl ta, ilgai lauktos, laisvės paskelbimo diena-1918 metų vasario mėnesio 16-ji — taip ryškiai įstrigo į jo sąmonę, tarytum, visai nauja dar niekad nebuvusi ir tik dvidešimtame amžiuje pirmąsyk patekėjusi žvaigždė. Šią dieną ne tik mes patys švenčiame kaip Lietuvos valstybės įsikūrimo šventę, bet ja didžiuojames ir prieš kitas tautas, retkarčiais pagamindami jiems pigių propagandinių leidinėlių anglų kalba, kurių pirmame puslapy savo krašto istoriją pradedame: "Forty-five years ago, on February 16, 1918 the Lithuanian nation proclaimed the restoration of its independence...", o patvirtinti faktą, kad mūsų valstybė nėra senesnė kaip tik 45 metų amžiaus, ant mūsų konsularinių įstaigų globojamo parodos paviljono sienos, kur lankytojams dalinami minėti sąsiuvinėliai, dar pridedame Valstybės sekretoriaus Dean Rusk'o laiško foto-kopiją, kur jis musų atstovą sveikina taip pat tik su 45 metų nepriklausomybės sukaktimi.

Kituose musų leidinėliuose, skirtuose amerikiečiams, yra panašiai. 1961 m. Chicagoje įvykusioje tarptautinėje mugėje buvo dalinamas sąsiuvinėlis "Lithuania", skirtas, kaip kad pirmajame puslapy sakoma, "...penetrate political barriers and clear away some of the ambiguous half-truths with which the Soviet Government surrounds its occupied countries." Šis leidinėlis prasideda: "Lithuania is one of the three Baltic States on the eastern shore of the Baltic Sea. The other two are Latvia and Estonia".

Žinoma, suminėtuose leidinėliuose po užakcentavimo Vasario 16-sios dienos į pabaigą yra ir senosios Lietuvos valstybės istorinių datų. Tačiau kas nors iš mugės lankytojų, prabėgomis perskaitęs pirmąjį taigi, daugiausia įtikinantį, puslapį apie Lietuvos kaip valstybės tik 45 metų amžių, vargu ar benorės toliau skaityti? Be to, Lietuvos susilyginimas su Latvija ir Estija šiaip kur nors butū labai puikus ir net broliškas mūsų gestas šių tautų atžvilgiu, tačiau jei estų arba brolių latvių tauta butų turėjusi savo valstybės 700-800 metų senumo istoriją, tai — bukime tikri! — nei viena iš jų nebutų nulipusi nuo aukšto savo istorijos pjedestalo ir nesilankstytų, norėdama savo amžiumi kaip nors prilygti vos 45 metus sukakusiai ir jokios senesnės savo istorijos neturėjusiai valstybėlei.

Gražus leidėjų sumanymas įrodyti amerikiečiams bolševikų apie Lietuvą skleidžiamų žinių melagingumą kai kur ne tik prašauna pro šalį, bet net padeda bolševikams. Pvz. apie Kauno miestą ten sakoma: "Founded in 1030, Kaunas was a Russian fortress (Kovno) before World War I, and is now growing modern city". Vargiai ar atsiras nors vienas amerikietis, kuris šį sakinį kitaip suprastų, kaip kad 1030 m. įkurtasis miestas Kaunas ligi Pirmojo Pasaulinio Karo buvo Rusijos tvirtovė Kovno, o dabar yra augąs modernus miestas. Knygute išleista 1961 metais, kada Kauną ir visą Lietuvą jau virš 20 metų valdo raudomoji Rusija. Taigi, sakinys "and is now a growing modern city" tegali reikšti, kad Kaunas tik bolševikams valdant auga į modernų miestą.

Pažvelgę į mūsų kaimynų spaudą matysime kitką. Lenkija savo nepriklausomybę atstatė su Lietuva tais pat 1918 metais, bet jų Chicagos mugėje dalinamas 1963 m. leidinys Lenkijos istoriją pradeda ne garbinimu 1918-jų nei gomulkiškųjų metų, bet žodžiais: "The recorded history of Poland goes back 1.000 years..." Be to,lenkai savo parodoje pardavinėjo Arnold'o Outline history of Poland, 1962; Gieysztor'o ir kt. A Thousand Years of Polish History, 1961; Bernstein'o Assistance to the Jews in Poland 1939-45, ir daug kitų knygų apie Lenkiją ir lenkų kilniadvasiškumą. Jų tarpe net senojo istoriko J. Dlugosz'o du tomus Lenkijos karalystės kronikų, kur paliečiama ir Lietuva.

Amerikiečiams skirti mūsų leidinėliai vargiai ar pasiekia numatytą tikslą, o mums patiems ar tik ne daugiau žalos, negu naudos daro, nes jie yra skubotai parašyti ir nėra joki mokslo darbai. O išsamios, mokslo šaltiniais paremtos ir kuria nors svetima kalba parašytos musų tautos ir valstybės istorijos ligi šiol mes vis dar neturime ir, kaip atrodo, vis lukuruojame ar kurią nors dieną iš kapų neprisikels Vijukas Kojalavičius ir ar antrusyk neparašys kitataučiams Lietuvos istorijos lotyniškai...?

Ta pat proga pravartu pažvelgti ir į saviesiems, o ypač mokyklinio amžiaus jaunimui auklėti, skirtąją literatūrą.

Pabėgėliškos odisėjos laikais Vokietijoje plačiai kursavo O. Saulaitienės išversta ir jos papildyta knyga "Skautybė mergaitėms", III-čia laida išleista 1947 m. Kassel-Mattenberge (Vokietijoje). (Spaudos žiniomis, Chicagos skaučių vadovės dar šiais metais išleisiančios knygą tuo pat pavadinimu). Čia paminėtoje knygoje skaitome: "Vasario m. 16 diena. Ilgus amžius Lietuva buvo nelaisvėje. Po Didžiojo Karo 1918 m. Vasario mėn. 16 d. Vilniuje Lietuvos Taryba, atstovaudama visai lietuvių tautai, paskelbė Nepriklausomą Lietuvą. Taryba surašė tam tikrą Nepriklausomos Lietuvos paskelbimo raštą, vadinamą vasario 16 d. aktu. Nuo tos dienos prasidėjo, iš pradžių, tiesa, labai sunkus, bet vis tiek laisvas Lietuvos gyvenimas.

Vasario mėn. 16 diena yra svarbiausia naujų laikų lietuvių tautos istorijoje diena".

Ar tai pagal sutapimą, ar kur nors kitur panašios išminties

(Tęsinys 8-me psl.)

DĖMESIO VISIEMS!
JIB. preparatas išgydo Pleiskanas, Šašus, Niežėjimą, Plaukų slinkimą, Atgauna natūralią PLAUKŲ SPALVĄ (dažų nėra). JIB. vaistus vartojant nebūsi plikas nei žilas 100% garantuotai. JIB. 8 oz. skystis 16 savaičių vartojimui. PPD. $5.50. Jei COD plius 50 c. Reikalaukite tuojaus:
J I B. Lab. 1437 So. 49th Avenue
Cicero 50, Illinois

DĖMESIO
FIRMA
Package Express & Travel Agency, Inc.
Vyr. Įstaiga
1530 Bedford Ave., Brooklyn 16, N. Y.
Tel. IN 7-5522

Pagal susitarimą su Sovietų Sąjungos Vnešposiltorg priima užsakymus iš Amerikos gyventojų dovanom, aukštos kokybės sovietinėmis prekėmis, kurios bus įteiktos be jokių muitų ar kokių primokėjimų giminėms, gyvenantiems Sovietų Sąjungoje.

Didelis prekių pasirinkimas; tarp jų automobiliai, motociklai, dviračiai, televizijos aparatai, šaldytuvai, radio aparatai, siuvamos mašinos, foto aparatai, laikrodžiai, akordeonai ir t. t.

Prekių pristatymas garantuojamas per 5 iki 40 dienų, atsižvelgiant į tai, koksai daiktas dovanom parenkamas.

Reikalaukite telefonu ar raštu katalogus, kuriuos gausite nemokamai iš mūsų Vyr. įstaigos.

Package Express & Travel Agency, Inc.